

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

برنامه درسی

(بازنگری شده)

مقطع کارشناسی ارشد

برنامه ریزی شهری

کارگروه ویژه: معماری - شهرسازی

مصوبه هشتصد و سی و هفتمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مورخ ۹۲/۴/۲۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

برنامه درسی مقطع کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی شهری

کمیته تخصصی:

کارگروه ویژه: معماری - شهرسازی

گرایش:

رشته: برنامه ریزی شهری

کد رشته:

مقطع: کارشناسی ارشد

شورای برنامه ریزی آموزش عالی، در هشتصد و سی و هفتمین جلسه مورخ ۹۲/۴/۲۳، برنامه درسی بازنگری شده مقطع کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی شهری را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱: برنامه درسی بازنگری شده مقطع کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی شهری از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم الاجراء است:

الف) دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می شوند.

ب) مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بر اساس قوانین تأسیس می شوند و تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی هستند.

ماده ۲: این برنامه بازنگری شده از تاریخ ۹۲/۴/۲۳ جایگزین برنامه درسی مقطع کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی شهری مصوب هفتصد و سی و یکمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی مورخ ۱۳۸۸/۶/۷ شده است و برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می شوند، لازم الاجراء است.

ماده ۳: برنامه درسی بازنگری شده مقطع کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی شهری در سه فصل: مشخصات کلی، جداول دروس و سرفصل دروس برای اجراء به دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ابلاغ می شود.

رای صادره هشتصد و سی و هفتمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی مورخ ۹۲/۴/۲۳ درخصوص برنامه درسی بازنگری شده مقطع کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی شهری:

۱. برنامه درسی بازنگری شده مقطع کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی شهری که از سوی دانشگاههای علم و صنعت، تهران، هنر تهران، هنر اصفهان، شهید بهشتی پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.
۲. این برنامه از تاریخ تصویب به مدت پنج سال قابل اجراء است و پس از آن نیازمند بازنگری است.

حسین نادری منش

نایب رئیس شورای برنامه ریزی آموزش عالی

سعید قدیمی

دبیر شورای برنامه ریزی آموزش عالی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: مشخصات کلی شامل مفاهیم، اصول و زمینه ها.....	۱
۱-۱- چارچوب نظری.....	۲
مقدمه.....	۲
۱-۱-۱- دلایل بازنگری برنامه.....	۳
۱-۱-۲- نقاط قوت و ضعف برنامه موجود رشته برنامه‌ریزی شهری.....	۴
۱-۱-۳- اهداف برنامه جدید رشته برنامه‌ریزی شهری و شاخص های غنی سازی آن.....	۵
۱-۱-۴- بومی سازی رشته برنامه‌ریزی شهری.....	۶
۱-۱-۵- ارزش مداری در رشته برنامه‌ریزی شهری.....	۷
۱-۱-۶- نیازهای جامعه در رشته برنامه‌ریزی شهری.....	۸
۱-۱-۷- پژوهش محور بودن برنامه رشته برنامه‌ریزی شهری.....	۹
۱-۱-۸- فرایند و چارچوب محتوایی برنامه جدید.....	۹
۱-۱-۹- موارد افتراق برنامه جدید و قدیم.....	۱۰
۲- اهداف و مشخصات برنامه.....	۱۲
۲-۱- تعریف و اهداف دوره.....	۱۲
۲-۲- نقش و توانایی دانش آموختگان.....	۱۲
۲-۲-۱- طول دوره و شکل نظام.....	۱۲
۲-۲-۲- شرایط پذیرش دانشجو.....	۱۲
۲-۲-۳- تعداد واحد های درسی.....	۱۳
فصل دوم: جداول درسی شامل عناوین دروس و سامانه اجرا.....	۱۴
فصل سوم: شرح محتوا و سرفصل دروس.....	۱۸

پیش‌گفتار

تحولات جمعیتی و شهرنشینی کشور در ۵ دهه گذشته، به ویژه از دهه ۱۳۶۰ به بعد، شرایط سازندگی کشور را به گونه ای رقم زد که بازنگری جدی در محتوای نظام و دوره‌های آموزشی شهرسازی به امری اجتناب ناپذیر بدل شد. در این راستا سی سال بعد از تدوین برنامه‌های آموزشی ناشی از جریان انقلاب فرهنگی، یعنی در سال ۱۳۹۰، معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ضمن هماهنگی با شورای عالی انقلاب فرهنگی، نوسازی و بهنگام‌سازی برنامه آموزش عالی شهرسازی را، با استفاده از قابلیت اکثر دانشگاه‌های دست‌اندرکار، از سه مسیر پی گرفت. در مسیر اول طی قراردادهایی که با برخی از دانشگاه‌های کشور، از جمله دانشگاه‌های علم و صنعت ایران، تهران، هنر تهران، هنر اصفهان، شهید بهشتی و تربیت مدرس منعقد گردید، تدوین مجدد سر فصل‌ها و منابع درسی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترای تعدادی از رشته‌های هنر، معماری و شهرسازی در دستور کار قرار گرفت. پیرو قرارداد یادشده، ستاد برنامه‌ریزی درسی در سطح دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها، و کمیته‌های کاری در گروه‌های مربوط تشکیل شده و افرادی نیز مستقلاً مسئولیت جمع‌بندی و آماده‌سازی برنامه رشته‌ها را به‌عهده گرفته‌اند.

در مسیری دیگر به منظور مدیریت بر جریان بازنگری، با حکم معاونت آموزشی وزارتخانه کمیته تخصصی شهرسازی شورای برنامه‌ریزی با نمایندگانی از ۵ دانشگاه شکل گرفت. اصلی‌ترین وظیفه این شورا مدیریت بر سامانه بازنگری و نظارت و کنترل کارگروه‌های طرف قرارداد در نظر گرفته شد. گروه‌های آموزشی شهرسازی دانشگاه‌های مختلف نیز بر حسب وضعیت هر دانشگاه مسئولیت موردی بازنگری یک یا هر هفت رشته (حوزه) شامل: کارشناسی مهندسی شهرسازی، کارشناسی ناپیوسته مهندسی شهرسازی، کارشناسی‌ارشد طراحی شهری، کارشناسی‌ارشد برنامه‌ریزی شهری، کارشناسی‌ارشد برنامه‌ریزی منطقه‌ای، کارشناسی‌ارشد مدیریت شهری و دکترای شهرسازی را به عهده گرفتند.

در مسیر یا جایگاه سوم به موازات انجام فعالیت‌های کمیته تخصصی شهرسازی، شورای تحول و ارتقاء علوم انسانی به مثابه زیر مجموعه‌ای از شورای عالی انقلاب فرهنگی (با اختیار ویژه از این شورا) نیز تشکیل شد. لذا کمیته تخصصی شهرسازی فعالیت‌های خویش در زمینه بازنگری برنامه درسی را در چارچوب سیاست‌های شورای تحول و ارتقاء علوم انسانی متضمن اعمال رویکرد اسلامی در برنامه‌های کارشناسی مهندسی شهرسازی، کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، طراحی شهری و دکترای شهرسازی تحکیم نمود. موضوعات مختلفی مورد بحث قرار گرفت که به اتخاذ رویکردهای متنوع ختم شد. یکی از نتایج آن توجه نمودن به رویکردهای برنامه‌ریزی راهبردی برای تحول کل رشته و اضافه نمودن شاخه‌ها و تخصص‌های ویژه (با تاکید بر همگرایی رشته‌ها) بر فعالیت‌های یادشده بود. بر این اساس مقرر شد کمیته‌ها و کارگروه تخصصی در ۳-۴ مرحله دروس هریک از دوره‌های مذکور را مورد بازنگری قرارداد و برای رشته‌های جدید دروس جدید را تعریف نمایند. همچنین بنا شد تا هر یک از دانشگاه‌ها پیشنهادات اصلاحی خود را چه در طی مرحله انجام قرارداد با دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی و چه خارج از آن به کمیته‌های تخصصی شورای تحول ارائه دهند. فرض بر این قرار گرفت که جهت‌گیری کلی برنامه‌های آموزشی دانشگاه‌های کشور بسوی همگونی و یکپارچگی میل نمایند. بعلاوه مقرر شد، قابلیت‌ها و شایستگی‌های

خاص مراکز آموزشی و پژوهشی مختلف که از طریق تنوع و تکثر عناوین و محتوای دروس اختیاری اعمال می‌شود، محترم شمرده و تقویت شوند.

در کلیات، برای تمامی رشته‌های حوزه شهرسازی اعضای کمیته‌ی تخصصی شامل: آقایان دکتر علی غفاری از دانشگاه شهید بهشتی، دکتر حمید ماجدی از دانشگاه آزاد اسلامی، دکتر محمد مهدی عزیزی از دانشگاه تهران، دکتر اسماعیل شیعه از دانشگاه علم و صنعت ایران و دکتر ناصر براتی از دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) با سرپرستی آقای دکتر مصطفی بهزادفر به بررسی برنامه‌های پیشنهادی پرداختند. برای هر رشته نیز کارگروه‌های ویژه‌ای تشکیل شده‌است تا بطور خاص به نقد و بررسی جزئیات شرح محتوی بپردازند. کارگروه ویژه رشته برنامه‌ریزی شهری متشکل از آقایان دکتر حسین بحرینی، دکتر منوچهر طیبیان و دکتر حمیدرضا پارسی از دانشگاه تهران؛ دکتر علی‌اکبر تقوایی از دانشگاه تربیت مدرس، دکتر غلامرضا حقیقت‌نائینی از دانشگاه هنر تهران و دکتر فرخ مشیری از دانشگاه شهید بهشتی، با هماهنگی آقای دکتر مصطفی بهزادفر تشکیل و به بررسی جزئیات پیشنهادات و نهایی نمودن کار اقدام نمود. نوشتار حاضر ارائه دهنده‌ی نتایج حاصل از بازنگری رشته برنامه‌ریزی شهری در مقطع کارشناسی ارشد طی چهار مرحله می‌باشد که با مدیریت کمیته تخصصی شهرسازی و کارگروه معماری و شهرسازی شورای تحول و ارتقاء علوم انسانی شورای انقلاب فرهنگی آماده‌سازی شده‌است. برنامه‌های آماده‌سازی شده پیش‌رو پس از نقد و بررسی جمعی مکرر، در جلسه مورخ ۱۳۹۲/۴/۲۴ شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی به تصویب نهائی رسیده‌است.

در اینجا لازم می‌دانم از زحمات بی‌شائبه، برخی از دست‌اندرکاران جریان تحول یاد نمایم. آقای دکتر مصطفی بهزادفر، استاد دانشگاه علم و صنعت ایران با ابتکارات ویژه خود زحمات زیادی در بازتعریف و بازنگری و نوپردازی عناوین و محتوای دروس متقبل شده‌اند، که جای تقدیر و سپاس دارد. در چارچوب مدیریت ستادی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛ جناب آقای دکتر سعید قدیمی، مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی و جناب آقای دکتر علی یاران، سرپرست گروه هنر شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی زحمات بی‌شائبه و گرانقدری را متقبل شدند که جای بسی سپاس دارد. ورای این همکاری، تلاش بی‌وقفه، نفاذانه و متعهدانه اعضای محترم شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی مستوجب قدردانی ویژه‌ای است. چراکه بدون تعهد، ریزبینی و تلاش این عزیزان، نتیجه مطلوب حاصل نمی‌گردید. برنامه پیش‌رو از آغاز سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ قابل اجرا می‌باشد. انتظار می‌رود در حین اجراء نیز کاستی‌های برنامه شناسایی شده و برطرف شوند.

معاون آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دکتر حسین نادری‌منش

تهران، تیر ماه ۱۳۹۲

فصل اول:

مشخصات کلی شامل مفاهیم. اصول و زمینه‌ها

۱-۱- چارچوب نظری

مقدمه

در سال ۱۳۵۰ برای اولین بار در ایران، دوره کارشناسی ارشد شهرسازی با دو گرایش "برنامه ریزی شهری و منطقه ای" و "طراحی شهری" در گروه شهرسازی دانشگاه‌های تهران ایجاد گردید. اجرای برنامه درسی اولیه تا سال ۱۳۶۵ ادامه یافت. در این سال، برنامه درس این دوره ها با همان گرایش های اولیه مورد بازنگری قرار گرفت و پس از ابلاغ از سوی وزارت فرهنگ و آموزش عالی وقت، این برنامه ها با اندک تغییراتی اجراء شدند.

تحولات جمعیتی و شهرنشینی در کشور در پنج دهه گذشته و خصوصاً از سال ۱۳۶۵ به بعد به گونه ای بود که بازنگری جدی در محتوی برنامه دوره کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه ای و تبدیل این دوره به دو رشته مستقل کارشناسی ارشد "برنامه ریزی شهری" و "کارشناسی ارشد برنامه ریزی منطقه ای" همراه با ایجاد رشته جدید "مدیریت شهری" را اجتناب ناپذیر کرد. از جمله این تحولات، افزایش شدید جمعیت شهری کشور از حدود شش میلیون نفر در سال ۱۳۲۵ به حدود ۲۶/۸ میلیون نفر در سال ۱۳۶۵ و نهایتاً به ۴۸/۲ میلیون نفر در سال ۱۳۸۵ بود. در همین دوره، تعداد شهرهای کشور از ۲۰۰ شهر در سال ۱۳۳۵ به ۴۹۶ شهر در سال ۱۳۶۵ و به ۱۰۱۲ شهر در سال ۱۳۸۵ رسید. به عبارت دیگر، جمعیت شهری کشور در ۵۰ سال گذشته هشت برابر و تعداد شهرهای کشور در همین دوره بیش از پنج برابر گردید. تعداد شهرهای بالای ۱۰۰ هزار نفر از نه شهر در سال ۱۳۳۵ به ۴۱ شهر در سال ۱۳۶۵ و به ۷۷ شهر در سال ۱۳۸۵ رسید. تعداد شهرهای بالای ۲۰۰ هزار نفر از پنج شهر در سال ۱۳۳۵ به ۲۳ شهر در سال ۱۳۶۵ و به ۳۹ شهر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافت. تعداد استانهای کشور نیز از ۱۳ استان در سال ۱۳۳۵ به ۲۴ استان در سال ۱۳۶۵ و به ۳۰ استان در سال ۱۳۸۵ رسید. طی سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵، به طور متوسط سالانه ۱/۰۴ میلیون نفر به جمعیت کشور اضافه شد. در همین دوره، به طور متوسط تعداد ۴۰ شهر در سال به شهرهای کشور اضافه شده است.

از سال ۱۳۶۵، در راستای تحولات جمعیتی و شهرنشینی کشور، طرحهای توسعه شهری و منطقه ای متعددی نیز بر طرحهای توسعه شهری قبلی افزوده شده اند (از جمله طرح کالبدی ملی، طرحهای کالبدی منطقه ای، طرحهای مجموعه های شهری، طرح های ناحیه ای، طرح های توسعه استانی، ...). برای تهیه و یا مدیریت تهیه و اجرای این طرحها، گرایش کنونی برنامه ریزی شهری و منطقه ای نمی تواند پاسخگو باشد. در گرایش اولیه برنامه ریزی شهری و منطقه ای، تنها دو درس (اصول و مبانی برنامه ریزی (۲) و روشهای برنامه ریزی (۲) به موضوع برنامه ریزی منطقه ای اختصاص پیدا کرده و سایر دروس و کارگاهها به برنامه ریزی شهری می پرداختند.

با توجه به ناکارایی برنامه قبل، از سال ۱۳۸۷ با تلاش اساتید دانشگاههای ایران، تصمیم به بازنگری برنامه های رشته شهرسازی در مقطع کارشناسی ارشد گرفته شد. همانگونه که ذکر شد، با توجه به توجهات و تغییرات ذکر شده در شرایط جمعیتی کشور و نیز مراکز جمعیتی شهری و به طور کلی تحولات در نظام شهرنشینی کشور، رشته شهرسازی در مقطع کارشناسی ارشد در قالب چهار برنامه جدید (چهار رشته مستقل برنامه ریزی شهری، طراحی شهری، برنامه ریزی منطقه ای، و مدیریت شهری) تعریف گردید، با این دیدگاه که هر چهار رشته در قالب یک مجموعه شهرسازی قرار دارند. برای هر یک از رشته های جدید، برنامه های مستقل خود تدوین و پس از طی

مراحل تصویب در دانشگاه‌های ایران، نهایتاً به تصویب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری رسید و از سال ۱۳۸۹ برای کلیه دانشگاه‌های کشور لازم الاجرا و عملیاتی گردیدند.

علی‌رغم گذشت زمان کم از تهیه و تصویب برنامه‌های سال ۱۳۸۷، به نظر رسید که بازنگری برنامه‌ها ضروری است که به دلایل آن در ادامه پرداخته می‌شود.

۱-۱-۱- دلایل بازنگری برنامه

از زمان پیدایش آموزش شهرسازی در جهان، مسائل شهرنشینی با تحولات و دگرگونی‌های چشمگیری مواجه بوده است. این تحولات از تبعات انقلاب صنعتی و رشد جمعیت مراکز شهری شروع و در گذر زمان به حوزه‌ای گسترده از ابعاد مختلف تبدیل گردید. به موازات پاسخگویی به تحولات در مسائل گسترش و توسعه‌ی شهری، آموزش شهرسازی و به ویژه برنامه ریزی شهری، نیز با تحول و دگرگونی‌های گسترده‌ای در فرایند خود مواجه شده است. در دوره‌های اولیه پیدایش آموزش شهرسازی، پاسخگویی به نیازهای حاصل از گسترش شهری و تنظیم آن، چارچوب اصلی آموزش را در قالب طرحهای جامع شهری شامل می‌گردید. اما به موازات تغییر در شرایط و مسائل شهری و پیچیده شدن آنها، انتظارات از آموزش برنامه ریزی شهری نیز با تغییرات قابل توجهی روبرو گردید. عوامل و متغیرهای فراوانی در مسائل شهری پدید آمده است که باعث پیچیده‌تر شدن آموزش در رشته برنامه ریزی شهری نیز گردیده است. از جمله این عوامل می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- ۱- تحول و نوسان در رشد جمعیت در مراکز شهری و روستایی جوامع
 - ۲- تحول و تغییرات اساسی در ابعاد جمعیتی، نظیر تغییر در شاخصها و پیدایش اقشار جدید جوامع
 - ۳- نقش زمین در گسترش و توسعه شهری
 - ۴- ورود فناوری‌های جدید ساخت و ساز و اثرات آنها در زندگی شهری
 - ۵- تغییر در نظام‌ها و الگوهای ساخت مسکن، از ساخت انفرادی آن تا ساخت مسکن در قالب انبوه‌سازی و بلندمرتبه‌سازی
 - ۶- پر رنگ شدن عوامل و مفاهیم خاص برنامه ریزی شهری، نظیر تراکم‌های جمعیتی و ساختمانی
 - ۷- ورود ضرورت‌های جدید به حوزه مسائل برنامه ریزی شهری، نظیر آسیب‌پذیری شهرها در اثر سوانح طبیعی و مصنوع، از جمله زلزله، سیل، پدافند غیرعامل و مصرف بهینه انرژی.
 - ۸- مطرح شدن اصول و معیارهایی نظیر کیفیت زندگی و نقش برنامه ریزی شهری در ارتقاء آن
 - ۹- پیدایش مسائل حاد ناشی از گسترش‌های شهری، نظیر تخریب محیط زیست و آلودگی‌ها
 - ۱۰- تغییر در مفاهیم و الگوهای مسکن و سکونت در شهر
 - ۱۱- تغییر در نظام حرکت در شهر، سیستم‌های حمل و نقل شهری و مطرح شدن مفاهیمی نظیر پیاده.
- همراه با تغییرات اساسی در عوامل و ابعاد مسائل شهری، رویکردها، نظریه‌ها، ایده‌ها، روشها، فنون و تخصص‌های جدید مرتبط با دانش برنامه ریزی شهری نیز مطرح شده‌اند. از آن جمله می‌توان به توسعه پایدار، رشد هوشمند، روستا شهر، حومه‌نشینی، شهرهای فشرده، تراکم‌های بهینه‌شهری، نوشهرگرایی، اندازه شهر، سلسله مراتب شهری، شهرهای جهانی، کلاتشهرها و نقش شهرها اشاره کرد.

بر این اساس، برنامه‌های آموزشی رشته برنامه ریزی شهری، تحت تاثیر تحولات در مسائل شهری و نیز پیدایش نظریه‌ها، رویکردها و روشهای برنامه‌ریزی شهری قرار گرفته است. برای مثال، اهمیت مسئله و نقش زمین در برنامه ریزی شهری تا آنجا پیش رفت که موضوعات جدید مرتبط با آن، نظیر 'Transportation'، 'Real estate' و یا 'Land Use Planning' تبدیل به رشته‌ها و شاخه‌هایی از برنامه‌ریزی شهری شدند. در قالب تغییرات اساسی در روشهای برنامه‌ریزی، مدل‌های مختلف کمی و کیفی برنامه‌ریزی همراه به کارگیری نرم‌افزارهای متعدد و متنوع، به کمک آموزش برنامه ریزی شهری آمده و در راستای درک بهتر و تحلیل مسائل شهری کارایی آموزش برنامه ریزی شهری را ارتقاء داده‌اند.

علاوه بر موارد فوق‌الذکر، ایجاد رشته مهندسی شهرسازی در مقطع کارشناسی در ایران از سال ۱۳۷۸، بر برنامه درسی رشته برنامه ریزی شهری در مقطع کارشناسی ارشد اثرات قابل توجهی گذاشته است. در قالب تفکیک اهداف و ماموریت‌های برنامه‌های مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد، ضروری است برنامه مقطع کارشناسی ارشد مورد بازنگری قرار می‌گیرد.

بدین ترتیب، براساس ارزشیابی‌ها، تغییر شرایط در نظام‌های شهری و منطقه‌ای، تغییر نیازهای جامعه، تغییر در روشهای برنامه‌ریزی شهری، ضرورت نگرش نو به دانش، مهارت و یادگیری، لازم است برنامه موجود مورد تجدید نظر و بازنگری قرار گیرد.

۱-۲-۱- نقاط قوت و ضعف برنامه موجود رشته برنامه‌ریزی شهری

همچنان که در فوق اشاره شد، حدود ۳۵ سال از تاسیس رشته شهرسازی در ایران که ابتدا فقط در مقطع کارشناسی ارشد بوده است، می‌گذرد. پس از انقلاب اسلامی و در قالب تحولات و تغییرات مورد نظر در راهبردهای دوره انقلاب فرهنگی، برنامه رشته‌های مجموعه شهرسازی، از جمله رشته برنامه ریزی شهری، در سال ۱۳۶۵ مورد بازنگری قرار گرفته و آموزش شهرسازی بر اساس برنامه جدید ادامه یافت. اجرای این برنامه تا سال ۱۳۸۷ (یعنی مدت ۲۲ سال) ادامه یافت. هر چند در مقطعی از این دوره و به صورت موردی، برخی از دروس برنامه حذف و یا دروس جدیدی اضافه گردیدند، اما بازنگری جامع صورت نگرفت.

با اینکه فقط سه سال از تدوین، تصویب و اجرای برنامه جدید می‌گذرد، ضرورت بازنگری آن همچنان محسوس به نظر می‌رسد. در برنامه اخیر، نقاط قوت قابل توجهی دیده می‌شود که در راس آنها، به روز بودن برنامه با آخرین برنامه‌های دانشگاه‌های معتبر جهان و سازگاری آن با شرایط و مراکز جمعیتی شهری و روستایی کشور ایران است. با این حال، می‌توان به نقاط ضعف آنها نیز اشاره کرد که از آن جمله، اظهارات موجود در خصوص عدم کارایی فارغ التحصیلان در حرفه اشاره کرد. هرچند، این انتقاد می‌تواند شامل تمامی رشته‌های دانشگاهی باشد. ضمن آنکه می‌توان گفت دانشگاه باید پایه‌های علمی را آموزش دهد تا در حرفه دارای فکر و اندیشه باشد و کمبودهای حرفه‌ای دانش‌آموختگان از طریق کسب تجربه در حرفه و یا دوره‌های کوتاه مدت قابل جبران خواهد بود. علی‌رغم این انتقاد، هیچگاه نمیتواند باعث کنار گذاشته شدن رشته شهرسازی شود، که نتیجه آن هرج و مرج در گسترش‌ها و توسعه‌های شهری خواهد بود. با این حال، لازم است پاسخ انتقاد مذکور در برنامه دیده شود و اصل واقع‌بینی نباید مورد غفلت قرار گیرد و برای پاسخ به انتقادات موجود، تمهیدات لازم اندیشیده شود.

مهمترین دلایل و توجهات برای بازنگری برنامه، توجه جدی به اصول و معیارهای اساسی، نظیر توجه جدی به نیازهای جامعه، ارزش مداری برنامه، بومی سازی رشته، پژوهش محور کردن برنامه، و غنی سازی محتوایی برنامه و سرفصل های آن است.

۱-۱-۳- اهداف برنامه جدید رشته برنامه ریزی شهری و شاخص های غنی سازی آن

در تعیین و تبیین اهداف رشته برنامه ریزی شهری، در وهله اول لازم است اهداف عمومی برنامه آموزشی مدنظر قرار گیرد که از آن جمله موارد ذیل هستند:

- اهداف غایی، مقاصد آموزشی و هدف های کلی آموزشی
- تطبیق هدف های برنامه با شرایط و امکانات حاصله و با توجه به نیازهای آنی و آنی
- جامع بودن آنها (ناظر بر جنبه های عقلانی، اجتماعی، معنوی و ...)
- توجه به تفاوت های فردی دانشجویان
- توجه به محیط بیرون از دانشگاه و حرفه و جامعه.

در شیوه نامه تدوین و بازنگری برنامه درسی (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، برنامه ریزی و پشتیبانی آموزش عالی، مهر ۱۳۹۰، صفحه ۱۸) آمده است: "دانشجویان باید صلاحیت های متمرکز بر رشته تخصصی خود را نیز که شامل گرایش اصلی و فرعی آنان در دروس انتخابی ایشان است، دارا باشند". همچنین، اصول ایجاد تحول و نوآوری در برنامه درسی عبارتند از:

۱. سازگاری اهداف برنامه درسی متناسب با اهداف راهبردی کلان و رشته تحصیلی ذیربط
۲. لحاظ کردن شاخص های بومی سازی، غنی سازی و ارزش مداری
۳. روزآمد بودن و بر اساس علم روز و آخرین دستاوردهای علمی در سطح ملی و بین المللی
۴. منطبق با نیازهای جامعه
۵. متناسب با مزیت های نسبی منطقه ای و امکانات دانشگاه ها
۶. فراهم کردن زمینه از شکوفایی استعدادها، ایجاد خلاقیت و ابتکار و فراگیری و مدون
۷. فراهم کردن زمینه فعالیت های میان رشته ای
۸. گسترش و تعمیق روحیه پژوهش گری و حقیقت جویی
۹. ایجاد قابلیت و مهارت های لازم برای ورود به جامعه
۱۰. مشخص بودن روش های قالب علمی برای آموزش، پژوهشی و ارزشیابی
۱۱. هماهنگی بین اجزا برنامه (اهداف، محتوی، روشهای آموزشی، پژوهشی و ارزشیابی)
۱۲. قابلیت تحقق اهداف پیش بینی شده در دوره زمانی مقطع تحصیلی
۱۳. عدم تداخل اهداف با مقاطع دیگر رشته.

بر این اساس، معیارهای محتوایی برنامه رشته برنامه ریزی شهری می تواند در برگیرنده موارد ذیل باشد:

- توجه به حفظ و اشاعه میراث فرهنگی و نظام ارزشی
- ارتباط با زندگی روزمره مردم و مسائل روز جامعه

- روزآمدی: دیدن آخرین پژوهش دستاوردها و مدل‌ها و روش‌های علمی
- روش‌شناسی: روش تحقیق مناسب رشته
- آموزش پژوهش محور:

■ تاکید بر روحیه پژوهشگری، کنجکاوی و حقیقت‌جویی

■ فراهم کردن زمینه‌های دانشی و مهارتی لازم: تفکر خلاق و تفکر انتقادی، ارزیابی بر اساس نوآوری.

- نظریه‌پردازی
- جامع‌نگری (دیدن علوم و شاخه‌های دیگر مرتبط).

۱-۱-۴- بومی‌سازی رشته برنامه‌ریزی شهری

کشور ایران در طول تاریخ پرافتخار خود، از اصول و قواعد معماری و شهرسازی بومی و سنتی خود بهره برده است. این اصول و قواعد را می‌توان در مکاتب شهرسازی و معماری ایران در شهرهای تاریخی خود، نظیر اصفهان و تبریز، شهرهای مذهبی نظیر مشهد، شهرهای کویری، نظیر یزد، کاشان و کرمان یافت. نمونه‌هایی از این اصول و قواعد شهرسازی و معماری بومی ایران عبارتند از: سازگاری کامل شهر با محیط پیرامونی در منطقه، مرز محدودهای کالبدی، توسعه درون‌زا، حرکت پیاده در بافت، تاکید بر حمل و نقل عمومی، محافظت از فضاهای باز و عمومی، اختلاط کاربری‌ها، الگوهای ترکیبی مسکن، اهمیت مرکز مجموعه، مشارکت ساکنین، دسترسی آسان به خدمات شهری، تاکید بر کاهش مصرف انرژی، توجه به بناهای باارزش تاریخی، بهره‌گیری از فرهنگ و تنوع فرهنگی، شکل‌گیری محله‌ها و رعایت اصل سلسله مراتب.

برای مثال، تاثیر اقلیم، که خود در زمره مباحث و عوامل مهم موثر بر شکل‌گیری بافت‌های شهری است، به خوبی در شهرهای ایرانی، چه در اقلیم کویری و چه در اقلیم مرطوب، دیده می‌شود. اگر چه ضروری است تجارب و دیدگاه‌های جهانی در این فرایند مورد توجه و استفاده قرار گیرد، اما کامل بودن تجارب مکتسبه از آموزش شهرسازی از غرب نیز می‌تواند قابل سؤال و تأمل باشد. اصول و قواعد بومی و سنتی در برنامه‌ریزی شهری ایران، نه تنها می‌تواند راهکارهای عملی در توسعه‌های جدید شهری ایران باشند، بلکه می‌تواند در جهانی شدن آنها نیز اندیشه کرد.

چنانچه اصل بومی‌سازی دانش شهرسازی ایران به عنوان سازگاری، تناسب و هماهنگی با فرهنگ، تمدن و جامعه ایران قلمداد شود، در اینصورت، موضوعات نیازسنجی، اهداف نظام آموزشی، گسترش مهارت‌ها و آمایش سرزمین می‌توانند در برنامه درسی نیز مورد توجه جدی قرار گیرند. شرایط اقلیمی، جغرافیایی و فرهنگی ایران، نیازها و مسائل خاص جامعه ایران را مطرح می‌کنند. در قالب اهداف نظام آموزشی، نیازهای جدید مورد نظر قرار می‌گیرند. شناخت نیازهای منطقه‌ای برای این رشته، شاید بسیار محسوس‌تر از بسیاری از رشته‌های دیگر باشد. بدین ترتیب، کارآمدی دانش برنامه رشته برنامه‌ریزی شهری می‌باید در جهت درک شرایط این جامعه، تحلیل آنها و مقید بودن برای این جامعه باشد.

۱-۱-۵- ارزش مداری در رشته برنامه‌ریزی شهری

در حالیکه توسعه محلی از جمله مباحث مهم در نظریه‌ها و رویکردهای مؤخر در برنامه‌ریزی شهری جهان به شمار می‌رود، از ریشه طولانی و تاریخی در شهرسازی بومی و سنتی ایران نیز برخوردار است. مقیاس فضاهای انسانی، عناصر شاخص در محله‌های قدیمی و سنتی ایران (تظیر مسجد و مدرسه)، میدان‌ها و مراکز شهری با انتظام فضایی خود و استقرار عناصر اصلی حکومتی و مذهبی در آنها، از جمله مفاهیم و مباحث برنامه‌ریزی شهری بومی و سنتی ایران بوده و مبانی بسیار قوی اعتقادی، ارزشی و فرهنگی را دارا هستند. این عناصر، امروزه نیز می‌توانند در شکل‌گیری مطلوب بافت‌های جدید شهری موثر واقع شوند. عناصر مذهبی در قالب تقسیمات کالبدی شهر، از کوچک‌ترین واحد شهری، یعنی واحد همسایگی و محلات تا کل شهر، از جمله تعیین‌کننده‌هایی بوده‌اند که در رأس آنها، مسجد و حسینیه هستند.

برنامه رشته برنامه‌ریزی شهری و دانش آموختگان آن باید به سئوالات ارزشی جامعه پاسخ دهند. برای مثال، زندگی خوب چیست؟ جامعه خوب کدام است؟ دانش برنامه‌ریزی شهری مطلوب برای این سئوالات چه پاسخهایی دارد؟ بنابراین، ضروری است برنامه و طرح توسعه شهری، نمونه این سئوالات را دیده و برای پاسخ به آنها، برنامه‌ها و طرحهای توسعه شهری خود را سازگار کند.

علی‌الاصول، هدف برنامه‌ریزی شهری براساس سکونت، کار و زندگی مطلوب است و مسئولیت تنظیم روابط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، مدیریتی، زیست محیطی و کالبدی را برعهده دارد. براساس جهان‌بینی‌های مختلف، به ویژه جهان‌بینی اسلامی، داوری‌های خاص در مورد انسان وجود دارد که در جهان‌بینی‌های مختلف، متفاوت هستند. این تفاوتها، از ویژگی‌های فطری، صلاحیت‌ها و قابلیت‌های انسان‌ها و جوامع ناشی می‌شود. جهت‌دهی ارزشی برنامه درسی، باید در قالب تعیین اهداف برنامه درسی و در راستای مبانی ارزشی باشد، تعیین مواد و موضوعاتی از برنامه که مشخصاً در راستای ارزشهای اعتقادی و اسلامی و جامعه ایرانی باشد. بطور مشخص، ضروری است تا حد امکان، لحاظ کردن ارزشها در محتوای هر یک از دروس برنامه مدنظر قرار گیرد.

براساس این ویژگی‌ها، برنامه درسی رشته برنامه‌ریزی شهری، می‌باید اصول و معیارهای هنجاری خاص را مد نظر قرار دهد. در رشته برنامه‌ریزی شهری، برای تدوین فرایند برنامه‌ریزی و نیز ارزیابی برنامه‌ها و طرحهای توسعه شهری، معیارهای هنجاری متنوعی به کار گرفته می‌شوند که از آن جمله می‌توان به عدالت اجتماعی، مشارکت، انعطاف، سادگی، شفاف بودن، توجیه اقتصادی و هماهنگی اشاره کرد. تمامی این معیارها به نوعی باید در رشته برنامه‌ریزی شهری تعریف و تبیین شوند. برای مثال، اصل و معیار عدالت اجتماعی، در حالیکه به عنوان یک معیار هنجاری در بسیاری از سیاست‌ها و برنامه‌ها موضوعیت پیدا می‌کند، در برنامه آموزشی رشته برنامه‌ریزی شهری نیز جایگاه ویژه‌ای دارد.

از جمله شاخص‌های ارزش مداری در رشته برنامه‌ریزی شهری، می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- ۱- توجه به فرهنگ و معارف غنی اسلامی و نقش آن در تدوین برنامه‌ها و طرحهای توسعه شهری
- ۲- شناخت فرهنگ و تمدن ایرانی- اسلامی از طریق آشنایی کردن دانشجویان با میراث علمی و فرهنگی

۳- نگاه انتقادی به منابع موجود، مبانی انسان‌شناختی، معرفت‌شناختی و هستی‌شناختی

ایران

۴- نگاه تربیتی و اخلاق حرفه‌ای به دانشجویان، با توجه به رابطه محسوس و قوی برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری با مردم.

بدین ترتیب، ضروری است ارتقاء رسالت برنامه درسی رشته برنامه‌ریزی شهری در جهت توجه به ارزش‌ها، باورها، عقاید، مبانی دینی و الهی و اخلاقی، رشد و تعالی انسان، حقایق زندگی به عدالت اجتماعی و اخلاق حرفه‌ای تنظیم شود.

۱-۱-۶- نیازهای جامعه در رشته برنامه‌ریزی شهری

علی‌الاصول، حوزه‌های مورد عملی رشته برنامه‌ریزی شهری ارتباط تنگاتنگ با ابعاد مختلف جامعه، شامل ابعاد اجتماعی، فرهنگی، حقوقی، مدیریتی، اقتصادی، زیست محیطی و کالبدی دارد. بنابراین، نیاز به ارتقاء آن در ایران به دلایل مختلف ذیل مشهود است:

۱- ادامه رشد جمعیت، به ویژه میزان جامعه جوان موجود که به تبع اوج رشد جمعیت در دهه ۱۳۶۰ اتفاق افتاد. این جمعیت، نیاز به تامین محیط‌های مسکونی، اشتغال و زندگی اجتماعی دارد.

۲- علاوه بر تداوم رشد جمعیت کشور، تغییر در شاخصهای جمعیتی در آن، از جمله تغییر در بعد خانوار و تبعات نیازهای جدید ناشی از آن، تغییر در گروههای سنی جمعیت و نیازهای متنوع و متفاوت آنها.

۳- تغییرات در نیازهای جمعیتی در بافت‌های شهری و محیطهای سکونتی، نظیر تامین خدمات به تبع تغییرات در شاخص‌ها و ابعاد کمی و کیفی.

۴- تغییرات مداوم در ابعاد و شاخصهای اقتصادی کشور و در سطوح مختلف، از شاخصهای اقتصاد کلان تا اقتصاد خرد و خانوار، و تاثیر آن بر شاخصهای مسکن و محیط‌های مسکونی.

۵- اثرات گسترش‌ها و توسعه‌های شهری بر محیط زیست.

۶- اثرات فناوریهای جدید در روند ساخت و ساز و الگوهای سکونت، اشتغال و زندگی شهری.

در راستای نیازهای حاصل از شرایط فوق‌الذکر، رشته برنامه‌ریزی شهری، می‌تواند در جهت حل مسائل موجود و پاسخ‌گویی به نیازهای مذکور مورد توجه بیشتر قرار گیرد. رویکرد‌ها، نظریه‌ها و روشهای جدید و مناسب برنامه‌ریزی، برای امر فوق مدنظر قرار خواهند گرفت. علی‌الاصول، اثرات برنامه‌ریزی شهری در جامعه و کشور درازمدت است. با این حال، نکته ضروری و حساس این است که لازم است در سطح ملی، نیازهای این رشته در ابعاد کمی و کیفی، مدنظر قرار گرفته و برنامه‌ریزی مطلوب صورت گیرد. در غیراینصورت، ضمن اتلاف منابع در تربیت نیروی انسانی، ممکن است کیفیت تربیت متخصص، قربانی کمیت شده و اثرات منفی و جبران‌ناپذیری در جامعه بر جای گذارد.

جمع‌بندی بحث نیازهای جامعه برای رشته برنامه‌ریزی شهری می‌تواند به شرح ذیل باشد:

۱- رفع نیازهای جامعه در ابعاد مختلف.

۲- یافتن پاسخهای به روز برای تحولات و تغییرات اساسی و مداوم در جامعه در ابعاد اجتماعی، جمعیتی، فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی سکونتگاه‌ها.

۳- ضرورت شناخت و ویژگی‌های جامعه، حرفه، سازمانها و نهادهای استخدام کننده دانش‌آموختگان برنامه‌ریزی شهری (از طریق نظرخواهی از کارفرمایان، استخدام‌کنندگان و فارغ‌التحصیلان و تجزیه و تحلیل مسائل نیازهای آنان).

۱-۱-۷- پژوهش محور بودن برنامه رشته برنامه‌ریزی شهری

هر چند برنامه های موجود دارای پایان نامه پژوهشی بوده و ابعاد پژوهشی آن نسبتاً قوی است، با این حال، لازم است اصل پژوهش محور بودن آن در تمام برنامه دیده شود. علی‌الاصول ماهیت رشته برنامه ریزی شهری بر تحلیل مسائل شهری استوار است، مسائلی که از پیچیدگی های فراوانی نیز برخوردار هستند. مسائل شهری از سطح ملی و آمایشی تا سطح محلی و خرد را فرا می‌گیرند. بنابراین تقویت پژوهشگری و ارتقاء روحیه حل مسائل شهری باید در تمام طول برنامه و دروس مدنظر است. دانش آموخته رشته برنامه ریزی شهری که با ابعاد توسعه مملکت و زندگی روزمره مردم سروکار دارد، می‌باید قدرت تحلیل مسائل شهری از اقتصاد کلان تا جریانات اجتماعی و جمعیتی را داشته باشد.

۱-۱-۸- فرایند و چارچوب محتوایی برنامه جدید

بطور کلی، محتوی برنامه آموزشی رشته برنامه ریزی شهری، همچون هر برنامه آموزشی دیگر، دارای شرایط کلی ذیل خواهد بود:

- محتوی باید فراهم کننده انواع تجربه های نظری و عملی لازم برای کسب مجوز ورود به حرفه و تداوم حضور در آن باشد.
- هماهنگی بین استعداد و توانایی افراد با موضوع درس و تکالیف درسی.
- محتوا باید چگونگی یادگیری را لحاظ کند.
- محتوا حداکثر خودکفایی و استقلال سازنده را در رفتارها کسب کند.
- محتوا باید فرصت هایی را فراهم کند تا موجبات رشد و مهارت های عقلانی مانند استدلال، حل مسئله، تفکر اقتصادی و خلاقیت را فراهم کند.
- نباید خستگی و دلزدگی را در پی داشته باشد.
- برنامه باید به اهمیت، اعتبار، علاقه، سودمندی، قابلیت یادگیری و انعطاف پذیری توجه کند.

اهداف محتوایی برنامه نیز شامل موارد ذیل خواهد بود:

۱. رویکرد ارزش مداری برنامه
۲. لحاظ کردن شرایط بومی و سنتی جامعه
۳. نیازهای جامعه
۴. توجه به پیشرفت های علمی داخل و خارج کشور
۵. در نظر گرفتن نقایص و کاستی های برنامه درسی موجود و ضرورت های تغییر برنامه

۶. استفاده از منابع علمی و برنامه های تدوین شده در دانشگاه های معتبر

۷. لحاظ کردن نظرات متخصصان، دست اندرکاران و موسسات به کار گیرنده دانش آموختگان

۸. درج دیدگاه های دانش آموختگان

۹. جامعیت سرفصل دروس

۱۰. لحاظ کردن روش های جدید تدریس و ارزشیابی

۱۱. معقول بودن وجه اشتراک محتوای دروس

۱۲. تعمیق مطالب درسهای قبل و پایدار کردن آنها

۱۳. منابع معتبر و جدید

۱۴. ارائه جدول مقایسه تعداد واحدهای قدیم و جدید (جبرانی، الزامی، اختیاری).

۱-۱-۹- موارد افتراق برنامه جدید و قدیم

ردیف	نام درس	تعداد واحد		عنوان دروس بازنگري	تعداد واحد		تغییرات
		نظری	عملی		نظری	عملی	
۱	نظریه های برنامه ریزی شهری	۳	-	نظریه های برنامه ریزی شهری	۲	-	تغییر واحد
۲	روش های برنامه ریزی شهری	۳	-	روش های برنامه ریزی شهری	۲	-	تغییر واحد
۳	سمینار	۲	-	روش تحقیق و تدوین پایان نامه	۲	-	تغییر عنوان
۴	برنامه ریزی حمل و نقل شهری	۲	-	برنامه ریزی حمل و نقل درون شهری	۲	-	تغییر عنوان
۵	مبانی برنامه ریزی و طراحی محیط شهری	۲	-	-	-	-	حذف شده
۶	سمینار مسائل شهری	۲	-	سمینار مسائل شهری ایران	۲	-	تغییر در عنوان و محتوی
۷	-	-	-	تجارب برنامه ریزی شهری ایران	۲	-	درس جدید
۸	-	-	-	سمینار شهر اسلامی	۲	-	درس جدید
۹	-	-	-	شهر و شهرسازی معاصر ایران	۲	-	درس جدید
۱۰	-	-	-	برنامه ریزی راهبردی	۲	-	درس جدید
۱۱	-	-	-	بهبودی و نوسازی شهری	۲	-	درس جدید
۱۲	-	-	-	برنامه ریزی و طراحی زیرساختها	۲	-	درس جدید
۱۳	-	-	-	برنامه ریزی مناطق کلاشهیری	۲	-	درس جدید
۱۴	-	-	-	سیستم های اطلاعات مکانی سه بعدی	۲	-	درس جدید
۱۵	-	-	-	GIS پیشرفته	۲	-	درس جدید
۱۶	-	-	-	مدیریت شهری	۲	-	درس جدید
۱۷	-	-	-	حقوق شهری	۲	-	درس جدید
۱۸	-	-	-	ارزیابی اثرات توسعه	۲	-	درس جدید
۱۹	-	-	-	اخلاق حرفه ای در شهرسازی	۲	-	درس جدید
۲۰	اقتصاد شهری	۲	-	اقتصاد شهری	۲	-	بدون تغییر
۲۱	جامعه شناسی شهری	۲	-	جامعه شناسی شهری	۲	-	تغییر در

محتوی						
تغییر در محتوی	-	۲	تاریخ شهر و شهرسازی در ایران	-	۲	تاریخ شهر و شهرسازی در ایران
تغییر در محتوی	-	۲	تاریخ شهر و شهرسازی در جهان	-	۲	تاریخ شهر و شهرسازی در جهان
تغییر در محتوی	-	۲	آمار در شهرسازی	-	۲	آمار در شهرسازی
تغییر در محتوی	-	۲	مدلهای کمی در شهرسازی	-	۲	مدلهای کمی در شهرسازی
تغییر در محتوی	-	۲	طراحی و کاربرد نظام اطلاعات شهری	-	۲	طراحی و کاربرد نظام اطلاعات شهری
تغییر واحد	۱	۱	شناخت و تحلیل فضای شهری	۱	۲	شناخت و تحلیل فضای شهری
بدون تغییر	-	۲	زبان تخصصی	-	۲	زبان تخصصی
تغییر در محتوی و واحد	۳	۱	کارگاه شهرسازی مقدماتی	۴	۱	کارگاه برنامه‌ریزی شهری (۱)
تغییر در محتوی	-	۲	برنامه ریزی کاربری زمین	-	۲	برنامه ریزی کاربری زمین
تغییر در محتوی	-	۲	اندیشه های شهرسازی با تاکید بر رویکرد اسلامی	-	۲	سیر اندیشه های شهرسازی
تغییر در محتوی	-	۲	برنامه ریزی مسکن	-	۲	برنامه ریزی مسکن
تغییر در محتوی	۳	-	کارگاه برنامه‌ریزی شهری (۱)	۳	-	کارگاه برنامه‌ریزی شهری (۱)
بدون تغییر	۳	-	کارگاه برنامه‌ریزی شهری (۲)	۳	-	کارگاه برنامه‌ریزی شهری (۲)
تغییر در واحد	۶	-	پایان نامه	۴	-	پایان نامه
درس جدید	-	۲	طبیعت و شهر	-	-	-
درس جدید	-	۲	امنیت و شهر	-	-	-

۱-۲- اهداف و مشخصات برنامه

۱-۲-۱- تعریف و اهداف دوره:

کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری دوره ای است که طی آن دانش آموختگان این رشته باید دانش لازم برای تهیه طرح های توسعه شهری مورد نیاز کشور را فرا گرفته و بتوانند رابط مناسبی بین برنامه های دیگر شهرسازی بوده و نظارت و مراقبت بر توسعه شهری پایدار بر اساس سیاستها و طرح های مصوب را بر عهده گیرند. اهداف مشخص این دوره به شرح زیر است:

- گسترش دانش و مهارت برنامه ریزی شهری به منظور تربیت نیروی انسانی آگاه و کارآمد که بتواند نقش اساسی در هدایت توسعه شهری کشور داشته باشد.
- تربیت نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز برای رفع نیازهای مربوط به برنامه ریزی شهری در کشور.
- تقویت زمینه های علمی و فنی و تخصصی شهرسازی در حیطه برنامه ریزی شهری.

۱-۲-۲- نقش و توانائی دانش آموختگان:

شهرسازی در عین تخصصی بودن، دارای خصلت و ویژگیهای میان رشته ای است و تقویت زمینه های مختلف آن از جمله برنامه ریزی شهری در ارتباط و هماهنگی و تنگاتنگی با برنامه ریزی منطقه ای، طراحی شهری، مدیریت شهری و برنامه ریزی مسکن می تواند زمینه های رشد و تعالی این رشته در کشور را فراهم کند. دانش آموختگان این رشته می توانند در فرایند برنامه ریزی و بهبود شرایط زیست مناطق شهری کشور نقش موثری داشته و با مشارکت در تهیه طرحهای توسعه شهری و نظارت بر اجرای این طرح ها عملاً در فرایند شهرسازی کشور نقش و وظیفه خود را ایفا نمایند.

دانش آموختگان این رشته می توانند در نهادهای مختلف شهرسازی کشور از جمله ادارات و سازمانهای تابعه وزارت مسکن و شهرسازی، وزارت کشور، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، شهرداریها، دفاتر فنی استانداریها و همچنین دفاتر مهندسین مشاور نقش موثری در تهیه، اجراء و نظارت بر اجرای طرحهای توسعه شهری کشور داشته باشند.

۱-۲-۳- طول دوره و شکل نظام

مطابق با آیین نامه آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می باشد.

۱-۲-۴- شرایط پذیرش دانشجو :

بر اساس ضوابط و مقررات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می باشد.

۱-۲-۵- تعداد واحدهای درسی:

تعداد کل واحدهای درسی در دوره کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری ۳۲ واحد و به شرح زیر است:

۲۰ واحد	◀ دروس الزامی
۶ واحد	◀ دروس اختیاری
<u>۶ واحد</u>	◀ پایان نامه
۳۲ واحد	جمع

آن دسته از پذیرفته شدگانی که رشته کارشناسی آنها غیر از مهندسی شهرسازی و یا کارشناسی شهرسازی است، ملزم به گذراندن حداقل ۶ واحد و حداکثر ۱۲ واحد درسی به عنوان دروس جبرانی هستند. این دروس در یک نیمسال تحصیلی (نیمسال اول) باید ارائه شوند. این ترم در سقف زمانی طول دوره محاسبه نمی‌شود. یادآوری می‌نماید که رفع کمبود بیش از ۶ واحد جزء مسئولیت دانشگاه پذیرنده نیست. دانشجوی موظف است برای سازگاری شرایط خویش با الزامات رشته و دروس تخصصی، کمبودهای بیش از ۶ واحد را (تا میزانی که شورای گروه مربوط صلاح بداند) را به طرق مقتضی جبران نماید.

فصل دوم:

جداول درسی شامل عناوین دروس و سامانه اجرا

جدول شماره ۱: دروس کمبود رشته کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات		
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع
۱	اقتصاد شهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۲	جامعه شناسی شهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۳	تاریخ شهر و شهرسازی در ایران	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۴	تاریخ شهر و شهرسازی در جهان	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۵	آمار در شهرسازی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۶	مدلهای کمی در شهرسازی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۷	طراحی و کاربرد نظام اطلاعات شهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۸	شناخت و تحلیل فضای شهری	۱	۱	۲	۱۶	۳۲	۴۸
۹	کارگاه شهرسازی مقدماتی	۱	۳	۴	۱۶	۹۶	۱۱۲
	جمع کل	۱۶	۴	۲۰	۲۵۶	۱۲۸	۳۸۴

توضیح ۱: با فرض اینکه دانشجویان وارد شده به کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری، دانش آموخته‌ی کارشناسی یکی از رشته‌های شهرسازی، عمران، معماری، جغرافیا، اقتصاد و یا جامعه‌شناسی می‌باشند، گذراندن ۶ واحد از دروس جدول بالا به عنوان جبرانی (بر اساس رشته کارشناسی یادشده) توسط شورای تحصیلات تکمیلی یا شورای گروه/بخش تجویز می‌گردد. زمان (دوره) ماندگاری در دانشگاه به منظور اخذ مدرک بر اساس فرض ۶ واحد کمبود تنظیم شده‌است. چنانچه به هر دلیلی رشته‌ی پایه‌ی دانشجو غیر از موارد مذکور باشد، دروس کمبود مورد نیاز با صلاح دید شورای گروه مربوط، خارج سامانه‌ی مستقیم آموزشی دانشگاه مجری جبران می‌شود.

جدول شماره ۲: دروس الزامی رشته کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات		
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع
۱	نظریه های برنامه ریزی شهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۲	روش های برنامه ریزی شهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۳	برنامه ریزی کاربری زمین	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۴	برنامه ریزی حمل و نقل درون شهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۵	اندیشه های شهرسازی با تاکید بر رویکرد اسلامی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۶	برنامه ریزی مسکن	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۷	تجارب برنامه ریزی شهری ایران	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲
۸	کارگاه برنامه ریزی شهری (۱)	-	۳	۳	-	۹۶	۹۶
۹	کارگاه برنامه ریزی شهری (۲)	-	۳	۳	-	۹۶	۹۶
۱۰	پایان نامه	-	۶	۶	-	۱۹۲	۱۹۲
	جمع کل	۱۴	۱۲	۲۶	۲۲۴	۳۸۴	۶۰۸

جدول شماره ۳: دروس اختیاری رشته کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			بیش نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	سمینار شهر اسلامی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۲	شهر و شهرسازی معاصر ایران	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۳	برنامه ریزی راهبردی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۴	بهسازی و نوسازی شهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۵	برنامه ریزی و طراحی زیرساختها	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۶	برنامه ریزی مناطق کلاتشهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۷	سیستم های اطلاعات مکانی سه بعدی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۸	GIS پیشرفته	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۹	مدیریت شهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۰	حقوق شهری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۱	ارزیابی اثرات توسعه	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۲	سمینار مسائل شهری ایران	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۳	اخلاق حرفه ای در شهرسازی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۴	زبان تخصصی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۵	روش تحقیق علمی پیشرفته (تدوین پایان-نامه)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۶	طبیعت و شهر	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۷	امنیت و شهر	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
	جمع کل	۳۴	-	۳۴	۵۴۴	-	۵۴۴	

- از میان واحدهای جدول ۳، دانشجو موظف به اخذ ۶ واحد درسی بر اساس گرایش پایان نامه وی می باشد که به تشخیص شورای گروه / بخش انتخاب می شود.

